

ספיקא דרבנן בפורים ובפסח

תוך ל' יום קודם הפסח, וצטרם יצאנו מימי הפורים האלה

משנה פסחים (צט:)

✧ כמה דינים נשנו צמתני?

✧ צדין האמצעי, כמה פרטים נשנו צמתני?

גמרא פסחים (קח.), "ואפילו ... אידי ואידי בעו הסיבה"

צסוגיא זו, יש כמה וכמה נקודות לעיון. אולם, בעת נצטמנס לעיין רק צספק הגמרא לענין איזה כוסות חייצין
צהסיבה –

✧ מה תמוה צמסקנת הגמרא?

ר"ן הכא (כג. בדפי הרי"ף, ד"ה והשתא)

✧ מה היה קשה לו? וכמה תירוצים נזכרו צדצריו?

✧ האם ניחא ליה לר"ן צתירוצו הראשון? למה, או למה לא?

○ צכדי לענות ולהשיב על זה, כמוצן שעליך להתצונן – צמה יפה כחו של כל תירוך?

[גמרא ביצה (ג:), לפחות "הוי דבר שיש ... באלף לא בטיל", וברש"י]

[דרך הקדמה לר"ן – רמב"ם הל' מגילה (פרק א' הל' י"א)]

ר"ן מגילה (סוף ב. בדפה"ר, ריש ד"ה ולענין), עד " ... קורא בראשון ופטור בשני"

✧ איך קשורים דצרי הר"ן צצ' המקומות זה לזה?

[משנה למלך הל' מגילה (פרק א' הל' י"א), לפחות ד"ה עיר וד"ה אך

קהלות יעקב ברכות (סוף סי' א')]

משנה למלך הל' מגילה (פרק א' הל' י"א)

עיר שהוא ספק ואין ידוע אם היתה מוקפת חומה מימות יהושע בן נון או אח"כ הוקפה קוראין בשני הימים וכו'. צפ"ק דמגילה, וכתב הר"ן וז"ל ולענין עיירות המסופקות אם הם מוקפות חומה מימות יהושע בן נון או לא הורו הגאונים שהולכין בהן אחר רוב עיירות שרוצן אינן מוקפות חומה וקוראין בהן צי"ד ועוד שאפילו תאמר שהוא ספק שקול הוא"ל ספק של דצריהם ולקולא ונמצא פוטרו בשניהם ובטל ממנו צודאי מקרא מגילה לפיכך קורא בראשון ופטור בשני ע"כ. וכונת דבריו נראה דכיון דמן הדין הוי ספק של דצריהם ולקולא אלא דלא אפשר למיזל לקולא דא"כ נמצא אתה פוטרו בשניהם דצבל יומא ויומא איכא למימר שמא אינו חייב ציום זה מש"ה אמרינן דיקרא בראשון ופטור בשני משום דהוי ספק של דצריהם דשמא נפטר במה שקרא בראשון ומאי דאמרינן דיקרא בראשון הוא משום דכיון דעכ"פ צריך לקרות יום אחד או צי"ד או צט"ו צריך לקרות צי"ד דתיכף שצאה המצוה לידו צריך שיקיימנה:

ויש לדקדק מההיא דאיבעיא לן בצרק התכלת (דף מ"ט א) תמידין דלמחר ומוספין דהאידינא תמידין עדיפי שכן תדיר או דלמא מוספין עדיפי דהו"ל מקודש ולא איפשיטא. וכתב רבינו בצפ"ח מהלכות תמידין וז"ל לא מנא אלא שני כצדים וכו' הרי הדבר שקול אם הקריבום למוסף היום הקריבו ואם רצו להניחם למחר לתמידין יניחו ע"כ. ואם כפי מה שכתבנו כיון דמספקא לן איזה מהם קודם הו"ל דיקריבו אותם למוסף היום שהיא המצוה שצאה לידו תחלה. ונראה דלא דמי דשאני מצות חלוקות כגון תמידין ומוספין דמספקא לן איזה מהם עדיף וכיון דלא ידעינן הרשות בידו לעשות המצוה שירצה אבל במצוה אחת דלא ידעינן אם יקיימנה היום או למחר ובקיום יום אחד סגי פשיטא דאמרינן ליה שיקיימנה היום ולא יניחנה עד למחר. (א"ה וצוה נתיישבו דברי הרד"ב צתשובה סי' י"ג שכתב על מי שנתן לו השר רשות ללאת מצית הסוהר יום אחד לשנה דוקא כדי להתפלל שראוי הוא שלא להחמיץ המצוה, והקשה עליו מהר"ר צבי אשכנזי צתשובה סי' ק"ו מהאי צעיא דפרק התכלת דלא איפשיטא יע"ש, וע"פ דברי הרב המחבר לק"מ, ועיין בלקט הקמח א"ח (דף י"א א) ובספר דרך הקדש (דף ע"א א) שתיירנו באופן אחר יע"ש):

אך מה שיש לי לדקדק בדברי הר"ן הללו הוא דכיון דלא מצינא למימר דהו"ל ספק של דצריהם ולקולא משום דא"כ אתה פוטרו בשניהם ומצטל ממנו מקרא מגילה א"כ נחייב אותו שיקרא צי"ד וצט"ו דמאי חזית דנקיל צט"ו טפי מי"ד. והר"ן עצמו בפרק ערבי פסחים עלה דההיא דאמרינן והשתא דאתמר הכי ואתמר הכי כולהו צריכי היסצה כתב דאע"ג דצעלמא קי"ל איפכא דכל ספיקא דרבנן לקולא מ"מ הכא צעו למעצד היסצה כולהו דאי ניזול לקולא אמאי נקל צהני טפי מהני ואי ניקל צתרוייהו הא מיעקרא מצות היסצה לגמרי ע"כ. ולפי מ"ש הר"ן צמגילה ה"ג גבי היסצה הו"ל שיעשה היסצה צתרי קמאי דוקא. ונראה דיש לחלק בין כשהספק הוא צתקנת חכמים דאז כדי שלא תיעקר תקנתם צריך לקיים בכל מאי דאפשר שתקנו כגון צמצות היסצה דאי אמרת דדוקא קמאי צריכי את"ל דתקנת חכמים היתה צכסי צתראי נמצא שנתצטלה תקנת חכמים מכל וכל וכן איפכא אבל גבי מגילה דתקנת חכמים צמקומה עומדת אלא דיש קצת עיירות דמסופקות צאיזה יום יקראו נהי דלא מהני טעמא דספק של דצריהם לפוטרו מכל וכל מ"מ היכא דקרא צי"ד מהני טעמא דספק של דצריהם לפוטרו מקריאה צט"ו. ועיין צתשובה המצוה צט"ו חלק א' סי' כ"א שכתבו ז"ל ואחר מעט שנים נולד צין החכמים מחלוקת על שנת השמיטה איזו היא ואפשר כי על זה רפו ידיהם מלנהוג איסור צפירות שציעית של עכו"ם דשציעית צזמן הזה דרבנן והוי ספיקא דרבנן איזו שנה היא ולקולא ע"כ: